

Березняк О.П.

Сумський національний аграрний університет

Огляд фондів Німеччини з підтримки студентів та молодих вчених

Безперечним фактом є необхідність співпраці бізнесу, науки та культури. Розвиток науки є тим джерелом, яке живить економіку, а культура дала можливість розвитку демократії, ринкових відносин, соціального забезпечення і загального благополуччя. Таким чином, наука і культура - не предмети розкоші, а необхідність. Людство повинно піклуватися про постійне сприяння розвитку науки, культури і мистецтва. Особливо важливий розвиток науки, культури і мистецтва на міжнародному рівні - внутрішня політика (не кажучи вже про зовнішній) тієї чи іншої держави відбивається не тільки на її громадянах, але й на світовій економічній системі.

На сьогодні ця зацікавленість виявляється з двох різних боків. По-перше, це проекти інтернаціонального масштабу на рівні урядів. До цього рівня можна віднести регулярні конференції міністрів культури країн ЄС, на яких визначаються основні пріоритети і культурні програми, що фінансуються державними органами, і такі міждержавні організації як ЮНЕСКО та Європейська Рада. По-друге, це незалежні приватні фонди, які постійно надають фінансову підтримку науковим інституціям, організаціям культури і мистецтва, а також окремим науковцям та митцям.

Якщо державні органи переслідують, як правило, політичні цілі підтримки того чи іншого проекту, то приватні фонди вільні від подібної політики. Так фонди, засновником яких є велика компанія, ставлять перед собою мету суто економічного змісту - завоювання нових ринків. Більш об'єктивні фонди засновані групою підприємців науковців і творців європейського масштабу. Фонди, таким чином, виступають як щось середнє

між державною підтримкою та окремими спонсорами в галузі науки і культури. Необхідність їх існування можна довести такими аргументами:

1. Фонди, як правило, можуть працювати більш гнучко, ніж держава. Вони можуть здійснювати роботу в якості першопрохідців і в разі успіху показати шлях державної підтримки. Вони можуть фінансово підтримувати наукові та культурні починання;
2. Фонди, як правило, не є пов'язаними з окремими або груповими інтересами. Перед ними стоять свої статутні цілі, не пов'язані з передвиборчими кампаніями або залежністю від своїх акціонерів. Це дає можливість фондам завдання яких - підтримувати науковців та митців, концентруватися в першу чергу на тих критеріях відбору, які є цікавими та перспективними саме для цього фонду;
3. Фонд відрізняється від бізнесу своїми цілями. Підприємець може змінити свою стратегію в залежності від зовнішніх умов, а Фонди є важливою ланкою в системі підтримки культурної діяльності. Фонди, незалежно від політичних і комерційних інтересів, ставлять перед суспільством важливі питання. Вони намагаються привернути увагу людей до проблем загальнолюдського масштабу, змушуючи поміркувати над цим. Постановкою питань вони залучають діячів політики, економіки, науки і культури. І, нарешті, вони інвестують необхідні кошти для здійснення і розвитку проектів.

Таким чином, підтримка наукових та культурних починань здійснюється обопільно: міждержавно та приватно. У цій роботі докладніше йдеться про недержавні фонди.

У Німеччині діє ціла низка організацій, які займаються підтримкою вчених, митців – іноземців, у тому числі і громадян України.

Фонд імені **Олександра фон Гумбольдта** за свою більш ніж піввікову історію взяв участь у кар'єрі більше 20 тисяч учених з усього світу, що утворюють нині згуртований і дружний клан " гумбольдіанців". Для молодих вчених, з моменту захисту дисертації яких пройшли не більше 4 років,

передбачена можливість здійснення власного дослідницького проекту в науковій установі Німеччини на власний вибір.

Окремо заслуговує на увагу програма по залученню дослідних учених, що захистилися не раніше чим за 12 років до подачі заявки. Тут вже слід довести свою компетентність і пред'явити список наукових досягнень. Дослідницький проект, який пропонується здійснити таким ученим, може бути масштабнішим, тривалішим та амбітним.

Мабуть, найпринаднішою можливістю для молодих учених, що надається Фондом імені Гумбольдта, є «Премія Софії Ковалевської». Ученому, який захистив дисертацію не раніше чим за 6 років до подачі заявки, пропонується очолити довготривалий науковий проект тривалістю в 5 років у будь-якій науковій установі Німеччини, самому найняти співробітників, скласти план і розпорядитися засобами, що виділяються фондом на його ідею.

Звичайно, 5 років реалізовувати свої проекти у будь-якому науковому центрі Німеччини дозволяють далеко не усім, але відсоток успішних заявок і тут досить високий - 10-15 відсотків. Ставка тут висока - отримання "Премії Софії Ковалевської" відразу вводить ученого до рядів європейської наукової еліти.

Наукове товариство імені Фраунгофера входить в десятку улюблених працедавців для представників природничих наук, інженерів та ІТ- фахівців Німеччини. Незважаючи на кризу, представники суспільства регулярно заявляють про необхідність "свіжої крові" для здійснення своїх амбітних наукових проектів, здатних, подібно до винаходу формату mp3, змінити світ. Товариство імені Фраунгофера не передбачає єдиної стипендіальної програми, але регулярно публікує на своєму сайті усе нові і нові пропозиції про роботу. Деякі інститути товариства приймають резюме електронною поштою, так що знайти роботу можна навіть не відходячи від комп'ютера, уникнувши пов'язаних з іноземною кореспонденцією проблем. Більше того, Товариство імені Фраунгофера вітає і приймає резюме, надіслані без якогось конкретного

приводу, - їх приймає і центральний офіс товариства в Мюнхені, і інститути, що відповідають профілю молодих учених.

Практично усе написане про Товариство імені Фраунгофера можна віднести і до Товариства **імені Макса Планка**. Маючи порівняно невеликий річний бюджет, суспільство фінансує 80 наукових інститутів і 24 тисячі співробітників, що знаходяться на передових рубежах сучасної науки. На сторінці товариства регулярно з'являються оголошення про пошук співробітників, а у аспірантів зі всього світу великою удачею вважається захистити свою дисертацію при одному з інститутів Макса Планка.

Товариство Лейбніца (Wissenschaftsgemeinschaft Gottfried Wilhelm Leibnitz) - це 80 науково-дослідних інститутів, розбитих на 5 наукових секторів. Дослідницькі завдання товариства Лейбніца є сполучною ланкою між фундаментальними і прикладними дослідженнями.

Відомим є також **Німецьке Наукове Товариство** (DFG), яке є центральною організацією для підтримки розвитку науки у ВНЗ. ВНЗ Німеччини можуть подати заяву до DFG з проханням про фінансування цільової науково-дослідної програми в певній галузі. У рамках подібних програм при університетах ведуться особливі наукові дослідження, що виходять за межі однієї дисципліни. Такі програми розраховані, як правило, на 12 років, фінансуються з федеральних фондів та коштів окремих федеральних земель.

Мабуть, найвідомішим фондом, до якого звертаються ті, що бажають їхати на навчання до Німеччини, є **Німецький Фонд Академічних Обмінів (DAAD)**. DAAD надає стипендії і гранти для різних категорій кандидатів, а саме: програми для студентів, програми для післядипломного навчання (магістрат або навчання за програмою Master), програми для аспірантів і молодих учених, проходження учбової практики на підприємстві в Німеччині.

Студенти можуть подати заявку на поїздку в літню мовну школу або на навчання в німецькому ВНЗ впродовж семестру. Крім того, студенти-германісти старших курсів можуть виграти стипендію від педагогічної служби

обмінів і поїхати до Німеччини строком на вісім місяців викладати російську мову в німецькій школі. Студенти-журналісти також можуть спробувати свої сили і подати заявку на перебування в Німеччині строком до трьох місяців. Взагалі, у DAAD є безліч різних програм на різні терміни і для різних напрямів.

Отримати стипендію для навчання у Німеччині можна за допомогою деяких інших недержавних фондів. Обов'язкова умова лише єдина – хороший рівень володіння німецькою мовою. Наприклад, відбір на стипендіальні програми **фонду імена Генріха Белля** (Heinrich-Böll-Stiftung) проводиться двічі на рік: восени або весною. Фінансуватися за цією програмою можуть лише магістерські програми (Master). Майже будь-який студент може подати заявку до служби Deutschlandstipendium на отримання стипендії для навчання на рівні Bachelor або Master, у класичному університеті або в університеті прикладних наук (Fachhochschule), фінансування відбувається частково за рахунок підприємств–спонсорів (Robert Bosch, SAP, BASF), частково за рахунок Федерального бюджету.

Для студентів немедичного та інших напрямків (крім напрямку «культура») навчання можна поцікавитись підтримкою **фонда імені Конрада – Аденауєра** (Konrad-Adenauer-Stiftung). Цей фонд носить ім'я відомого політичного діяча Німеччини та підтримує соціально та політично активну молодь. Високі шанси стати стипендіатом цього фонду є в тих, хто розділяє його ідеї та уміє презентувати свої проекти і ідеї. Фонд підтримує інтернаціональність і інтеграцію представників різних культур і соціальних груп: студентів з дітьми, студентів з обмеженими можливостями, а також тих, хто готовий працювати в команді, привносити новітні ідеї.

Фонд Рози Люксембург (Rosa-Luxembourg-Stiftung) підтримує молодих студентів і аспірантів, що займають активну громадську позицію у питаннях політичної грамотності, демократичних цінностей, соціальної справедливості і солідарності, а також рівності незалежно від статі, соціальної приналежності і походження. Цей фонд близький за своєю ідеологією до партії “лівих” і заохочує близько 150 активних студентів і аспірантів щороку.

Фонд Copernicus Stipendium надає стипендії тим, хто на момент подачі заяви ще є студентом в Україні або одній з країн СНД і збирається вчитися один семестр в Німеччині в одному з трьох німецьких міст — Берлін, Гамбург або Мюнхен. Учасники цієї програми не лише проходять курс учбових програм в університеті, але й практику на підприємстві або в організації під час завершальної частини свого перебування в Німеччині. Від майбутніх стипендіатів очікують: бажання активно брати участь у програмі і заходах фонду Copernicus на місці, а також добровільна волонтерська діяльність, яку претендент може документально підтвердити при подачі заявки на стипендію. Гаслом **Фонду Ганса-Бюклера (Hans-Bücker-Stiftung)** є наступний тезис: “Нам потрібні демократично налагоджені, оригінально і вільнодумні особи, готові брати відповідальність в політиці, культурі і суспільно-громадському житті і втілювати в життя нові ідеї.”

У різних федеральних землях і містах є свої “локальні” програми і стипендії. Федеральна земля Baden-Württemberg виділяє кошти для перспективних студентів-бакалаврів в своїх вишах. Стипендії студентам своїх ВНЗ надає земля Nordrhein-Westfalen, а також інші федеральні землі. У Кельне є свої стипендії для спортсменів, в Берліні — для художників і артистів, в Мюнхені — для медиків і т.ін. Є багато різних стипендій, розрахованих лише на одну певну спеціальність: юристи, економісти, інженери. Є також стипендії, призначені лише для певної соціальної групи: сироти, молоді матері, діти з великих сімей, люди з обмеженими можливостями. Є стипендії, для яких важлива політична активність і участь у соціальних проектах. Є стипендії, в яких важлива наукова діяльність і дослідження.

На базі багатьох українських університетів, наприклад у м. Чернівці, Львів, Луцьк та Київ, були створені німецькомовні центри, студії, які надають інформацію та допомагають визначитись серед численних стипендіальних фондів Німеччини, які пропонують широкий спектр фінансової підтримки студентів, аспірантів, кандидатів та докторів наук.